

STRATEGIJA

Transparency International Bosna i Hercegovina

Decembar 2011.

ANTIKORUPCIJSKI KONTEKST

„Korupcija je zloupotreba povjerenih ovlaštenja zarad lične koristi.“

Definisanje i razumijevanje korupcije

Transparency International definiše korupciju kao zlupotrebu povjerenih ovlaštenja zarad lične koristi. To je složena pojava koja pogađa sva društva. Sve veća javna svijest i bolje razumijevanje korupcije, pod uticajem istraživanja i aktivnosti zagovaranja koje je sproveo TI, doprinijeli su boljem razumijevanju stvarnog razmjera i opsega ovog problema. Danas mnogi ljudi prepoznaju da korupcija obuhvata različite prakse od lokalnog do globalnog nivoa, pri čemu njena specifična priroda varira ovisno o zemlji, sektoru i kontekstu u kome se odvija. Bilo da su malih ili velikih razmjera, lokalni ili globalni, razni pojavni oblici korupcije su često blisko međusobno povezani i nerijetko se uzajamno ojačavaju i perpetuiraju.

Korupcija je blisko povezana s velikim prijetnjama našeg doba, od organizovnog kriminala do trgovine ljudima i nelegalne trgovine, a često djeluje i kao njihov pokretač. Propusti upravljačkih struktura u kombinaciji s ogromnim iznosima dodijeljenih sredstava takođe čine korupciju rizikom u nekoliko ključnih socijalnih, ekonomskih i ekoloških područja politike, od klimatskih promjena, preko humanitarne pomoći, do smanjenja siromaštva i postizanja Milenijumskih razvojnih ciljeva. Bez rješavanja problema korupcije, ne mogu se ni štititi demokratske slobode i ljudska prava. Osim toga, ne može se okončati korupcija, a da se pritom ne djeluje u pravcu demokratske odgovornosti i poštivanja ljudskih prava.

Transparency International vjeruje da naša definicija i dalje obuhvata svu širinu problema korupcije danas. Vremenom je naš pristup borbi protiv korupcije evoluirao kao reakcija na dublje razumijevanje koruptivnih sistema i mnogobrojnih podmuklih načina na koji se povjerena vlast zloupotrebljava u društvu. S obzirom na to da je korupcija toliko složena i kreativna, rješenja za nju moraju biti složena i kreativna u jednakoj mjeri kako bi se uspjelo odgovoriti na izazov s kojim smo suočeni.

Antikorupcijski kontekst u BiH

Korupcija u Bosni i Hercegovini predstavlja jednu od glavnih prepreka u provođenju reformi koje bi dovele do uspostave funkcionalne i samoodržive zemlje. Relevantna istraživanja već godinama svrstavaju BiH u red evropskih zemalja sa najvećim stepenom korupcije, ujedno konstatujući da su u BiH prisutni društveno najopasniji oblici korupcije, koji imaju ogromne posljedice za ukupan razvoj zemlje. Nepostojanje političke volje, jasnih strateških okvira i mehanizama za implementaciju antikorupcionih politika, karakteristika je cijelog postkonfliktnog perioda u BiH.

Dosadašnji naponi izvršne i zakonodavne vlasti u borbi protiv korupcije pokazali su se nedovoljnim, a institucije za provođenje zakona neefikasnim. Neefikasnost u procesuiranju i kažnjavanju počinitelja koruptivnih djela doprinijela je prisustvu korupcije u svim segmentima društva i na svim nivoima – od sitne korupcije na najnižem nivou, do političke korupcije na najvišim nivoima vlasti. Sve ovo dovelo je do pada povjerenja građana u institucije i osjećaj nemoći da se izbore sa korumpiranim i preteškim državnim aparatom.

Sistemska korupcija i nedostatak političke volje za primjenom antikorupcijskih reformi otežava i napore civilnog društva u promovisanju istih i u nadzoru rada institucija. Stoga Transparency International Bosne i Hercegovine mora konstantno pronalaziti nove strategije pristupa borbi protiv korupcije i udvostručavati napore u uspostavljanju saradnje sa institucijama koje provode zakone, kako bi se osigurao nadzor nad primjenom antikorupcijskih zakona. S druge strane, kako bi pružio mogućnost građanima da zadovolje svoja prava i motivisao ih da zahtijevaju odgovornost od institucija vlasti, TI BiH mora iznova pronalaziti kreativne pristupe u komunikaciji s građanima, posebno u svjetlu sveprisutne apatije i nepovjerenja u insitucije.

Vizija, misija i principi djelovanja

Svrha

Zaštita od korupcije kroz mobilisanje globalne zajednice, te unapređivanje i jačanje međunarodnog i nacionalnog sistema integriteta.

Vizija

Bosna i Hercegovina sa razinom korupcije približnom zemljama Evropske Unije, reformiskim liderom u Jugoistočnoj Evropi, suzbijenog siromaštva, na naprednoj stepenici održivog ekonomskog razvoja, privlačnoj za strana ulaganja.

Misija

Stvaranje uslova i pomoć u realizaciji promjena koje dovode do ispunjenja vizije.

Vrijednosti

- Transparentnost,
- Odgovornost,
- Integritet,
- Solidarnost,
- Hrabrost,
- Pravda, i
- Demokratija.

Principi djelovanja

- TI locira i analizira odgovornost učesnika na svim nivoima za korupciju i daje naglasak na prevenciju i reformu sistema, ne izdvajajući pojedine slučajeve
- TI smatra da je pokret protiv korupcije globalan i da nadilazi društvene, političke, ekonomske i kulturne sisteme
- Uže, TI proučava principe sudjelovanja, decentralizacije, različitosti, odgovornosti i transparentnosti.
- TI u političkom smislu nije stranački opredijeljen, i
- TI priznaje da postoje jaki praktični, kao i etički razlozi za obuzdavanje korupcije.

Pravci djelovanja TI BiH

1. Implementacija i provođenje istraživanja i studija

Sprovođenje istraživanja i studija i nivou i pojavama korupcije u BiH, s ciljem pružanja relevantnih indikatora o nivou korupcije namijenjenim državnim institucijama, građanima kao i TI BiH-u radi definisanja neophodnih reformi i aktivnosti u borbi protiv korupcije.

2. Pružanje pravne pomoći

Imajući u vidu nivo korupcije i siromaštva u BiH, pružanje pravne pomoći daje mogućnost građanima koji su žrtve korupcije da ispune i zaštite svoja prava koja su ugrožena kao posljedica korupcije.

3. Zagovaranje promjena i reformi

Zagovaranje za promjene i antikorupcijske reforme zasnovano na istraživanju i studijama, kao i na uspješnim primjerima.

4. Izgradnja koalicija i partnerstava

Izgradnja koalicija i partnerstva sa vladinim, nevladinim i međunarodnim organizacijama, kroz uključenje različitih aktera u proces antikorupcijskih reformi, s ciljem pronalaženja kvalitetnih rješenja, te omogućavanja efikasnije implementacije reformi.

Strateški prioriteti

U skladu sa strateškim prioritetima definisanim u Strategiji Transparency International 2015., TI BiH će svoje aktivnosti u narednom periodu fokusirati u odnosu na sljedeće prioritete.

1. Osnaživanje ljudi i partnera za poduzimanje koraka protiv korupcije

Veći i održivi napredak u zaustavljanju korupcije zahtijeva široki javni angažman i pritisak. Ovakav angažman će ojačati zahtjeve za čvrstim institucijama i pružiti snažan mandat političkim vođama da ispune svoja obećanja.

Stoga će fokus TI BiH biti znatno povećanje broja ljudi i organizacija uključenih u zaustavljanje korupcije i promicanje transparentnosti, odgovornosti i integriteta širom svijeta, kao i pružanje podrške njihovom radu protiv korupcije.

Ovo postaje naročito važno imajući u vidu da se u posljednje dvije godine povećao broj organizacija civilnog društva koje sprovode projekte u oblasti borbe protiv korupcije. Kako bi uticaj civilnog društva na institucije bio veći, te kako bi se osigurala konzistentnost u ovim naporima, TI BiH će nastavljati uspostavljati saradnju i partnerstva sa organizacijama, jačajući time pritisak na institucije da osiguraju odgovornost i transparentnost u radu. U isto vrijeme nastaviće se jačanje partnerstava i saradnje sa TI Sekretarijatom i drugim ograncima TI.

S druge strane TI BiH će nastaviti jačati mogućnosti građana u borbi protiv korupcije putem pružanja pravne pomoći, pomaganju u borbi sa sistemom, ali informisanja o ključnim pitanjima i mogućnostima u borbi protiv korupcije

2. Bolja provedba antikorupcijskih programa u vodećim institucijama

Vodeće javne i privatne institucije imaju centralnu ulogu u oblikovanju načina na koji neko društvo reaguje, kako na tradicionalne tako i na nove oblike korupcije. Nadalje, sve raširenija globalizacija i uspon novih centara moći usložnjava sponu između javnih i privatnih institucija, čime se povećava rizik zarobljavanja politika i države.

Nemoguće je postići bilo kakav napredak bez uključivanja institucija u rad TI BiH, kao i uspostavljanja saradnje sa njima, dok se u isto vrijeme nadzire njihov rad i efikasnost u borbi protiv korupcije putem analiza, monitoringa i otkrivanja prostora za korupciju unutar institucija. S druge strane, kotisteći se javnim pritiskom iz strateškog prioriteta 1., TI BiH će nastojati osigurati veći nivo odgovornosti institucija.

Kroz uspostavljanje saradnje sa institucijama, TI BiH će nastojati osigurati i ostvarenje strateškog prioriteta 3., odnosno efikasniju provedbu zakona i procesuiranje korupcije u BiH.

3. Učinkovitija provedba zakona i standarda i povećanje broja izrečenih kazni zbog kaznenih djela korupcije

Borba protiv korupcije i nekažnjavanja ovisi o poštenim i nepristranim pravosudnim sistemima i institucijama za rovedbu zakona.

I dalje je potrebno mnogo napora uložiti na dalje jačanje zakonskih okvira, ali ključni izazov nije samo uspostavljanje jasnih pravila, nego i njihova učinkovita i djelotvorna provedba u svim područjima sudske vlasti, pogotovo imajući u vidu veoma neefikasno procesuiranje korupcije u BiH. Ono što je posebno važno i na šta će se TI BiH fokusirati je **procesuiranje političke korupcije**, s obzirom na to da ona ima najpogubnije posljedice po BiH društvo.

U isto vrijeme TI BiH će nastaviti sa nadzorom nad primjenom antikorupcijskih zakona i strategija od strane svih nadležnih institucija, a ne samo pravosuđa. Ovo podrazumijeva nadzor nad primjenom zakona o sukobu interesa, finansiranju političkih stranaka, javnih nabavki, Strategije za borbu protiv korupcije, itd. te ukupnog napora izvršne i zakonodavne vlasti u borbi protiv korupcije.

4. Organizacije i ljudi pokazuju viši nivo integriteta

Rad s ljudima, zakonima i institucijama mora biti poduprt promjenom ponašanja – većom posvećenošću sadašnjih i budućih generacija pitanjima integriteta.

Naš prioritet će biti razvijanje i provedba programa za promociju integriteta, što uključuje usvajanje i provođenje planova integriteta, kodeksa ponašanja, itd od strane samih institucija, ali i osiguranje njihove provedbe. Ovo je podržano i Strategijom za borbu protiv korupcije BiH 2009.-2014. koja upravo predviđa usvajanje antikorupcijskih planova i planova integriteta od strane javnih institucija u BiH.

5. Ojačana odgovornost, prisutnost, učinkovitost i uticaj na svim nivoima

Kako bismo stavili naše pitanje i teme u prvi plan i ojačali svoj antikorupcijski uticaj moramo ojačati svoju relevantnost i učinkovitost.

Ovo podrazumijeva ne samo jačanje napora i pristupa borbi protiv korupcije prema institucijama i javnosti, već i jačanje unutrašnjih kapaciteta organizacije i internih mehanizama odgovornosti.

TI BiH će zbog toga usmjeriti aktivnosti i na jačanje sopstvenih kapaciteta, ali s druge strane i mehanizama efikasnosti organizacije kroz strateški pristup planiranju aktivnosti i rasporedu odgovornosti i kapaciteta.